# CREATIVITATE ŞI FIDELITATE ÎN TRADUCERE

**Nina ZGARDAN**

*Abstract*

Starting from E. Coseriu's postulate according to which translation is a particular type of language activity, the author of this article makes a comparative analysis of an LD literary text (in French) and an LA one (in Romanian). The purpose is to ascertain, on the one hand, the relationship between **translation** and **language**, and the one between **language** and **quality (**of translation), on the other hand.

## 1. Introducere

Prezentând bazele şi principiile esenţiale ale unei teorii realiste a traducerii, teorie care ar trebui să constituie fundamentul unei lingvistici a traducerii, E. Coşeriu subliniază că traducătorii ca subiecţi ai traducerii diferă de subiecţii-vorbitori în cazul limbajului şi a lingvisticii în general. Dacă ultimii aplică şi urmează nişte principii intuitive în activitatea lor de vorbire şi de înţelegere a vorbirii, apoi traducătorii mai folosesc şi principii bazate pe cunoştinţe ce depăşesc cadrul intuiţiei. Traducătorul trebuie să înţeleagă, în primul rând, bine textul şi, în al doilea rând, să cunoască echivalenţele uzuale şi adecvate în limba-ţintă. Problema e că nici aceasta nu este îndeajuns în activitatea de traducere, deoarece echivalenţele pot fi inoperante într-un text sau altul. În asemenea situaţii, este necesară creativitatea traducătorului. Acesta îşi va asuma desigur responsabilitatea pentru creaţiile sale care trebuie să fie în deplină concordanţă cu exigenţa textului original [1, p.20].

## 2. Traducerea – tip special de comunicare

E. Coşeriu are o atitudine critică atât faţă de specialiştii care consideră că, din cauza diversităţii semantice şi conotative a limbilor, traducerea exactă este imposibilă, cât şi faţă de cei care cred că tot ce se spune într-o limbă poate fi spus şi în alta, graţie universalităţii semnificaţiilor şi a gândirii lingvistice. Savantul afirmă că toţi aceşti specialişti, deşi parţial au dreptate, greşesc atât în privinţa statutului adevărat şi a naturii traducerii, cât şi în privinţa raportului «traducere – limbă». Însă greşeala lor fundamentală constă în faptul că ei plasează traducerea la nivelul limbilor şi cred, prin urmare, că a traduce înseamnă doar a transpune semnificaţiile dintr-o limbă în semnificaţiile altei limbi. Or, limbile nu se traduc, ele nu sunt *obiectul* traducerii, ci *instrumentul* acesteia. Adevăratul *obiect* al traducerii este discursul sau textul, iar ceea ce se transpune nu este conţinutul limbilor, ci conţinutul textului.

Un punct de vedere asemănător îl găsim şi la alţi specialişti. L. S. Barhudarov, de exemplu, menţionează că diferenţele semantice între limbi nu constituie o barieră în traducere dat fiind faptul că ea (traducerea) nu are de a face cu limbi ca sisteme abstracte, ci cu texte în cadrul cărora există multiple relaţii de interdependenţă a mijloacelor lingvistice prin care se transmite informaţia semantică. Condiţia *sine qua non* a traducerii este echivalenţa semantică a textului original cu cea a textului-ţintă care este garantată nu de cuvinte luate separat, şi nici de propoziţii, ci de textul integral [3, p.17]. Cu alte cuvinte, traducerea se face, desigur, cu ajutorul limbilor, dar traducem totuşi discursuri sau texte, acestea fiind unităţi de comunicare. Prin urmare, traducerea este, aşa cum postulează E. Coşeriu, «un type particulier de l'activité de



BDD-A23716 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 00:52:15 UTC)

parler: c'est parler au moyen d'une autre langue avec un contenu donné d'avance» [1, p.22]. A traduce, explică mai departe E. Coşeriu, înseamnă a produce cu mijloacele unei limbi date un discurs cu un conţinut deja existent în alt discurs produs anterior într-o altă limbă. Altfel spus, a traduce înseamnă a transfera un conţinut textual de la o limbă-sursă la o limbă-ţintă. Condiţia indispensabilă a acestui transfer este, după cum am mai spus, echivalenţa conţinutului în limba-ţintă cu conţinutul în limba-sursă. Însă această echivalenţă de conţinut nu poate fi absolută, în primul rând, din cauza diferenţei de structurare semantică a limbilor. În al doilea rând, din cauza pierderilor rezultate din inevitabilele transformări interlingvistice în căutarea echivalenţelor adecvate de expresie. Şi, fiindcă traducerea constituie un tip special de comunicare, aceste echivalenţe de expresie trebuie tratate nu la nivel de limbă, ci la nivel de discurs, cu toate implicaţiile acestuia.

**3. Creativitate în expresie şi fidelitate în conţinut**

Spuneam la începutul acestei comunicări că E. Coşeriu îşi propunea elaborarea unei teorii noi şi realiste a traducerii care să stea la baza unei lingvistici a traducerii, aceasta fiind văzută în trei ipostaze – teoretică, generală şi descriptivă. Raportul «traducere – lingvistică» atrage atenţia specialiştilor şi este abordat sub diferite aspecte. Unii fundamentează teoria traducerii prin principiile de bază ale lingvisticii. Alţii caută să demonstreze în ce mod se răsfrânge problematica lingvisticii asupra traducerii. Cei din a treia categorie folosesc textele traduse pentru studierea funcţionalităţii formelor lingvistice în situaţiile de comunicare specifică, cum este traducerea. Acest ultim aspect ne interesează şi pe noi, căci credem, după V. Gak, că prin analiza comparativă a textului original şi cel al traducerii se poate ajunge la o argumentare ştiinţifică obiectivă a multor aspecte ale traducerii. Analiza comparativă permite stabilirea echivalenţelor, dar şi a legităţilor interlingvistice care, pe de o parte, îmbogăţesc teoria traducerii, iar, pe de altă parte, îl ajută pe traducător în alegerea formelor morfosintactice corespunzătoare. În plus, confruntarea originalului cu traducerea îi permite să sesizeze în ce măsură sunt justificate modificările [2, p.16-17]. Transformările în vederea stabilirii echivalenţelor interlingvistice, care ar reda cu maximă exactitate conţinutul în limba-ţintă, pot fi efectuate la nivel de cuvânt, îmbinare de cuvinte, propoziţie, frază, unitate sintactică complexă (transfrastică) şi text – unitatea maximală a discursului.

Se ştie că traducătorul nu întâmpină dificultăţi în transmiterea informaţiei semantice în cazul în care denotaţia semnului lingvistic din limba-sursă coincide cu denotaţia din limba-ţintă. De exemplu: «Et je lui tendis la main»

« Şi eu i-am întins mâna» [4].

Dificultăţile apar cu adevărat atunci când volumul conţinuitistic (semantismul) al expresiei lingvistice din limba-sursă nu coincide totalmente cu cel din limba-ţintă şi *vice versa*. Sau în cazul în care lexemul din limba-sursă nu are echivalent în limba-ţintă. De exemplu, accepţiunile verbului *enfourcher* au în limba română corespondenţele: *a lua în furcă (rar), a încăleca, a se sui (călare) pe un cal, a se aşeza pe ceva ca pe cal, a urca pe o bicicletă*. Însă în limba română *a încăleca* mai are la reflexiv şi sensul *a se suprapune*, pentru care limba franceză are deja un alt verb *chevaucher*, acesta având şi sensul de a *călări*, *a merge călare*. Este vorba de un tip de intersectare semantică parţială a două lexeme din două limbi diferite. Iar cuvântul *monture*, de exemplu, care semnifică *bête sur laquelle on monte pour se faire transporter* nu are echivalent în limba română. Cum e şi firesc, în asemenea cazuri, în dicţionar găsim descrierea noţiunii – *animal de încălecat*. Cunoscând aceste lucruri şi ţinând cont de factorii extralingvistici, putem transpune conţinutul propoziţiei «[...] il se préparait à **enfourcher sa monture**» în felul următor: «[...] el se grăbea **să-şi încalece calul**». Traducătorul însă propune: «el **se pregătea să sară în şa**». Credem că



BDD-A23716 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 00:52:15 UTC)

această transformare de structură şi această înlocuire de lexeme – **să sară în şa** – nu sunt tocmai justificate. În primul rând, verbul *enfourcher* are corespondenţă de formă şi de conţinut în limba română – *a încăleca*. În al doilea rând, «animalul de încălecat» (*monture*), după cum se ştie din textul nuvelei, era un cal (nu *măgar* sau altceva). În asemenea cazuri putem aplica procedeul mot-à-mot «*enfourcher sa monture - a încăleca calul său*», căci transmite în textul-ţintă exact aceeaşi încărcătură semantică pe care o are unitatea lingvistică din textul-sursă. Se pare că prin alegerea făcută – **să sară în şa** – traducătorul a dorit să exprime graba călăuzei de a ajunge la postul de lăncieri ca să-l denunţe pe Hosé pentru cele două sute de ducaţi promise de autorităţi. În acest scop s-ar fi putut substitui *se pregătea* prin *se grăbea* aşa cum se procedează adeseori în activitatea de traducere. Pentru comparaţie:

1. Il se préparait à enfourcher sa monture.
2. El se pregătea **să sară în şa**.
3. El se grăbea **să-şi încalece calul**.

Prin varianta (3) se lichidează cacofonia din (2) *să sa*.

Lipsa de echivalenţe lexicale creează desigur impedimente, însă acestea sunt şi mai greu de stăpânit în cazul locuţiunilor şi al construcţiilor frazeologice. Să examinăm locuţiunile din acest context:

**Tout à l'heure** il m'a suivi dans l'ecurie et m'a dit: «Tu **as l'air de** me connaître, si tu dis à ce bon monsieur qui je suis, je te fais **sauter la cervelle***»*.

**Adineaori** m-a urmat în grajd şi mi-a zis: «**Pari a mă cunoaşte**, dacă-i spui acestui domn cumsecade cine sunt îţi **zbor creierii**».

În acest context există trei locuţiuni: 1. *tout à l'heure*. 2. *avoir l'air de*. 3. *sauter la cervelle*. Dacă pentru *tout à l'heure* şi *sauter la cervelle* au fost găsite echivalenţele de sens şi de formă adecvate în limba română, apoi pentru «*avoir l'air de*» s-a propus o construcţie eronată, după părerea noastră. Cu sensul de «parcă» (*parcă m-ai cunoaşte*) se foloseşte reflexivul impersonal «se pare» care se construieşte cu un verb precedat de conjuncţia «că». De aceea credem că utilizarea construcţiei «Se pare că mă cunoşti» (var.: *parcă m-ai cunoaşte*) ca instrument de modalizare ar ajusta mai corect expresia lingvistică la acea «unité de sens», şi anume, suspiciunea personajului, care trebuia transpusă în limba-ţintă.

Dar şi mai problematică este traducerea unităţilor frazeologice parţial predicative care, actualizate, exprimă o idee închisă. Să ilustrăm prin următorul exemplu:

«Quand je fus près de la porte, je lui dis en bon allemand: «Le moyen infaillible d'empêcher ton poêle de fumer, c'est de n'y pas faire de feu». **Et j'ai pris mes jambles à cou**.

Când eram de acum la uşă, i-am spus într-o nemţească curată: «Dacă vrei un leac, mai bun decât toate celelalte ca să nu-ţi afume soba nu face focul într-însa». **Şi am rupt-o de fugă** (corect: **la fugă**). »

Frazeologismul *prendre les jambles à son cou* (sin.: *montrer les talons, jouer des jambes*) are următoarele corespondenţe în limba română: *a o lua la picior, a-şi lua picioarele pe umeri (la spinare), a o lua la fugă, a o rupe la fugă*. Alegerea traducătorului ***a o rupe de fugă*** pare acceptabilă formal. Dacă ţinem însă cont de context (ţiganca nu se află într-o situaţie de pericol care ar fi pus-o pe fugă, ci pur şi simplu ea minţise încă o ţărancă naivă şi se grăbea să se facă nevăzută) expresia nu redă întocmai situaţia reală. Expresia *a spăla (sau a şterge) putina* sau *a o şterge* ar fi mai adecvată pentru transpunerea unităţii de sens «graba». Var.: ***şi am spălat putina; şi am şters-o***.

În cazul frazeologismelor parţial predicative şi actualizate în text, ca în exemplul analizat mai sus, ori al celor cu structura închisă (de ex.: *il y a anguille sous roche*), traducătorul se confruntă cu două probleme, ca şi la traducerea metaforei, de altfel [6, p. 133] – interpretarea (înţelegerea) sensului din textul original şi traducerea. Este vorba de o dublă operaţie cognitivă şi dificultăţile



BDD-A23716 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 00:52:15 UTC)

nu ţin atât de traducere, cât de interpretare, de cunoaşterea textului şi a factorilor extralingvistici care dictează adesea şi semanticul, şi lingvisticul, afirmă D. Jamet, de exemplu.

În pofida recomandărilor de a se evita «mot-à-mot»-ul, ca fiind un procedeu care pune în evidenţă nu conţinutul, ci forma, el poate totuşi fi folosit chiar şi la transmiterea în textul-ţintă a unei informaţii nuanţate stilistic. Situaţia de comunicare, statutul social al locuitorilor, nivelul lor de cultură, spaţiul cultural determină alegerea unităţilor lingvistice, acestea având, în dependenţă de finalităţi, funcţii pur referenţiale sau conotative. Transferul de conotaţie provoacă dificultăţi serioase în căutarea echivalenţelor. Uneori însă în limba-ţintă există echivalenţe conotative directe. Să analizăm propoziţia:

«Il **dévorait** comme un loup affamé».

P. Merimeé foloseşte verbul *dévorer* cu sens ironic când îl descrie pe Hosé care nu mâncase de ceva timp. Verbul face parte din registrul formal şi la propriu se foloseşte vorbind de fiare, de felul lor de a sfâşia şi de a înghiţi prada. Obligaţia traducătorului era să transfere această ironie în textul-ţintă, lucru uşor de realizat în cazul de faţă, căci în limba română există corespondenţe directe atât denotative, cât şi pragmatice. «**Devora** ca un lup înfometat». Traducătorul însă recurge la forme din alt registru şi anume, din cel familiar şi propune: «**Înfuleca** ca un lup răzbit de foame». Această diferenţă de niveluri creează confuzie. După felul cum este construită comparaţia în limba română înţelegem că Hosé *înfuleca* aşa cum *înfulecă* un lup înfometat, în loc de Hosé *devora* aşa cum *devorează* un lup înfometat. Această discordanţă ar fi fost evitată, dacă traducătorul nu ar fi folosit în textul-ţintă un echivalent din alt registru. Nu se poate spune că lupul înfulecă, el devorează.

În activitatea lor, traducătorii, întru ameliorarea traducerii, recurg adeseori la transformări de structură care sunt în acelaşi timp şi instrumente de retuşare a originalului [5]. Aceste procedee au menirea să facă cât mai «stilizat» şi mai lizibil textul-ţintă respectându-se totodată obligaţia de fidelitate *vis-à-vis* de conţinutul din textul original. Însă acest procedeu necesită, atenţionează F. Houbrat, «une certaine habitude dans le maniement des textes et un certain recul par rapport aux documents traduits [5, p.35-36]. În caz contrar, efectul poate fi cu totul altul cum s-a întâmplat în cazul acesta, de exemplu:

1. «Trois plats ainsi épicés nous obligèrent de recourir souvent à une outre de vin de Montilla qui se trouva délicieux».

2. «Toate cele trei feluri, ţinând astfel de mâncărurile picante, ne-au silit să recurgem des la un burduf cu vin de Montilia care s-a dovedit a fi straşnic bun».

Precizarea «toate cele trei feluri» făcută în textul-ţintă este, din punctul nostru de vedere, superfluă, fiindcă din fraza precedentă se ştia deja că, la cină, călătorilor li s-a propus trei feluri de mâncare cu şi din ardei. Această informaţie anihilează complet intervenţia explicativă a traducătorului «ţinând astfel de mâncărurile picante» care încarcă fraza cu elemente nejustificate şi îl lipseşte pe cititor de ceea ce numeşte F. Houbrat «une lecture confortable». Neavenită semantic ni se pare şi substituirea verbului *obliger* prin *a sili,* ultimul având în limba română conotaţia «prin forţă». Credem că structura *ne-au silit să* putea fi înlocuită prin factitivul *ne-au făcut să*. Se cere o remarcă şi în privinţa lexemului *délicieux*. Acesta exprimă în limbă-sursă ideea de superlativ care este transpusă în limba-ţintă prin *straşnic bun* (corect: straşnic *de* bun). Deşi informaţia semantică este transferată, ea nu are un suport raţional ca expresie. Adjectivul «délicieux» are corespondenţă semantică, ba chiar şi grafică, parţial, în limba română ceea ce constituie o premisă a transpunerii exacte a informaţiei fără pierderi sau eventual, adăugări semantice: *vin délicieux* = *vin delicios*. Această echivalenţă interlingvistică mai are ca suport un factor extralingvistic; naratorul este o persoană cultivată, erudită şi limbajul său este îngrijit. Expresia *straşnic de bun* face parte totuşi din registrul familiar. Astfel de cazuri de nerespectare a



BDD-A23716 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 00:52:15 UTC)

registrului de limbă din textul-sursă în textul-ţintă diminuează acea armonie care trebuie să existe între original şi traducere. Bazându-ne pe cele expuse, am putea remodela altfel textul traducerii, făcându-l mai puţin încărcat şi deci (mai) lisibil. Să comparăm:

1. Pipărate fiind, aceste bucate ne făcură să recurgem mereu la un burduf cu vin de Montilia care se dovedi a fi delicios.

2. Toate cele trei feluri, ţinând astfel de mâncărurile picante, ne-au silit să recurgem des la un burduf cu vin de Montilia care s-a dovedit a fi straşnic bun.

Pentru transferul de informaţie semantică în primul caz s-a recurs la: o omitere, o substituţie lexicală şi una de structură. În cel de al doilea caz – două substituţii, o reformulare şi o adăugare care nu s-au dovedit a fi nişte «aditivi» de ameliorare a calităţii de expresie, din păcate.

Am arătat mai sus că se pot opera şi omiteri în structura frazei, dacă unităţile lingvistice exprimă ceea ce a fost deja exprimat anterior în text. Este un procedeu util prin care, pe de o parte, se retuşează originalul, căci, după cum afirmă F. Houbrat, nu toate textele supuse traducerii sunt infaibile, iar pe de altă parte, dă eleganţă textului în limba-ţintă. Însă adesea se întâmplă că omiterea duce la pierderi semantice nejustificate, ca în cazul acesta, de exemplu:

«Figurez-vous, monsieur, qu'entré dans la salle je trouve d'abord trois cents femmes en chemise […]. D'un côté, il y en avait une **les quatre fers en l'air**, couverte de sang, **avec un X sur la figure qu'on venait** de lui marquer en deux coups de couteau».

«Închipuiţi-vă, domnule, că intrând în sală dau mai întâi peste trei sute de femei în cămaşă […]. Mai la o parte era una, **cu gaibele-n sus**, plină de sânge, cu faţa crestată de două lovituri de cuţit».

În textul traducerii lipseşte segmentul *avec un X sur la figure* care specifică în ce mod era crestată faţa femeii. Carmen o ameninţase pe aceasta că-i va face faţa ca o tablă de dame (cu carouri albe şi roşii după tradiţia spaniolă). Însă Hosé vedea în semnul de pe faţă crucea sfântului Andrei, simbol al suferinţei. De aceea ni se pare plauzibil transferul acestei informaţii în textul-ţintă exprimând-o în felul următor:

«Mai la o parte era una **întinsă pe spate** plină de sânge, cu faţa **crestată în formă de X** prin două **lovituri proaspete** de cuţit». Cât priveşte metafora uzată *les quatre fers en l'air*, apoi, ea are corespondenţă în limba română şi semnifică *pe spate* (a cădea, a fi culcat, întins pe spate) şi nu *cu gaibele-n sus*, care are o altă conotaţie.

În activitatea de traducere adiţionările sunt adesea indispensabile şi mânuite cu dibăcie, îl ajută pe cititor să asimileze mai bine informaţia, ca în cazul acesta, de exemplu:

«Je faisais une chaine avec du fil de laiton, pour tenir mon **épinglette**»;

«Făceam un lanţ dintr-o sârmă de aramă ca să-mi leg **acul de desfundat puşca**».

La acest procedeu se recurge atunci când un sem din structura sememului nu este exprimat formal în limba-ţintă. Precizarea «de desfundat puşca» era necesară în primul rând, pentru a lichida ambiguităţile ce ar fi apărut mai târziu în textul-ţintă, şi, în al doilea rând, pentru a înţelege jocul de cuvinte la care recurge Carmen pentru a-l ironiza pe Hosé. Să vedem textul:

«- Compère, me dit-elle à la façon andalouse, veux-tu me donner ta chaîne pour tenir les clés de mon coffre-fort?

- C'est pour attacher mon **épinglette**, lui répondis-je.

- Ton **épinglette**! s'écria-t-elle en riant. Ah! Monsieur fait de la dentelle, puisqu'il a besoin d'épingles. »

«- Cumetre, – mi-a zis ea după cum obişnuiesc andaluzii, – vrei să-mi dai lanţul ăsta, să-mi prind de el cheile de la casa de bani?

- Îmi trebuie ca să-mi leg **acul** – i-am răspuns.



BDD-A23716 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 00:52:15 UTC)

- **Acul**! – a strigat ea răzând. Aha! Domnul face horboţică dacă are nevoie de ace!»

### 4. Concluzii

În analiza pe care am prezentat-o, interesul nostru s-a axat pe problema «conţinut – expresie» în traducere, pe tehnicile folosite de traducător la transpunerea informaţiei semantice din textul-sursă în textul-ţintă, dar şi pe modul în care se rezolvă dificultăţile de expresie apărute în situaţii concrete.

Traducătorul nuvelei «Carmen», după cum s-a văzut şi din această comunicare, foloseşte diferite tehnici de transfer al conţinutului din textul-sursă în textul-ţintă: echivalenţe obţinute prin traducere *mot-à-mot,* prin substituţii lexicale, prin transformări structurale, adică prin omiteri, adiţionări, substituiri, segmentări şi permutări.

Analiza comparativă a textului-ţintă cu textul-sursă ne-a permis să ne formăm un punct de vedere propriu referitor la calitatea traducerii. Dacă e să vorbim în linii generale, traducerea în limba română dă impresia că traducătorul uneori nu a ţinut cont de textul global, de factorii extralingvistici şi nu a sesizat intenţiile autorului, fapt ce a dus la denaturări de sens (pierderi şi adăugări) atât la nivel referenţial, cât şi la nivel pragmatic. Există superfluităţi nejustificate. Or, pentru «une meilleure lecture» compresiunile sunt unicile indicate în anumite situaţii. Se confundă adesea registrele de limbă în textul traducerii ceea ce cauzează disconfort în sesizarea subtilităţilor stilistice. Acestea fiind spuse, am vrea să revenim la E. Coşeriu care afirmă că «traducătorul trebuie să fie un tehnician scrupulos şi un artist ingenios. » La formarea şi educarea traducătorului ideal trebuie să-şi dea obolul şi lingvistica traducerii.

## NOTE ŞI REFERINŢE

1. Coşeriu E. *Portée et limites de la traduction* // Parallèles, n° 19 (1997). Cahier de l'Ecole de Traduction et d'Interprétation. Université de Genève, p. 19-34.
2. Гак В. *Сопоставительное исследования и переводческий анализ* // Тетради переводчика, № 16. Международные отношения. Москва. 1979, с. 13-21.
3. Бархударов Л. С. *Язык и перевод*. Международные отношения. Москва, 1975, 239 с.
4. Pentru exemplificare folosim originalul şi traducerea în limba română a nuvelei «Carmen» de P. Merimeé. Traducerea este efectuată şi editată la Chişinău. Traducător Matei Nicolaev.
5. Houbrat F. *Savoir réorganiser le texte source* // Traduire. Lettres et terminologie n° 180, 199, p. 33-38. Houbrat grupează transformările de structură – permutările, substituirile, omiterele, adăugările, segmentările ca procedee de reorganizare a textului sub denumirea de «étoffement»
6. Jamet D. *Traduire la métaphore: ébauche de méthode* // Traductologie, linguistique et traduction. Artois Presses Universitaires. 2003, p. 128-143.



BDD-A23716 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 00:52:15 UTC)